

WIADOMOŚCI HYDROBIOLOGICZNE*

Symposium na temat „Jezioro Wigry — kolebką hydrobiologii polskiej”

(Augustów — Borki, 4—5 X 1975 r.)

Symposium zostało zorganizowane przez Zarząd Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Białymstoku, Zakład Biologii Ogólnej Akademii Medycznej w Białymstoku, oraz Białostockie Towarzystwo Naukowe. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był prof. B. Czeczuga, a sekretarzem — red. P. Borowski. Symposium zbiegło się z 50-leciem projektu utworzenia rezerwatu na jeziorze Wigry oraz 55-leciem powstania Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach. Spotkanie zgromadziło ok. 50 osób, w tym jedynie ok. 20 pracowników naukowych i to głównie z ośrodków białostockiego i mikołajskiego. Dziwić może nieobecność przedstawicieli Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie (Stacja na Wigrach była, jak wiadomo, placówką tego Instytutu).

Program naukowy symposium (zubożyło go nieprzybycie trzech referentów z niezbyt przecież odległej Białowieży) objął wygłoszenie 14 referatów w czasie 3 sesji, którym przewodniczyli kolejno: prof. S. Pietkiewicz, prof. K. Tarwid i prof. S. Bernatowicz (wszyscy trzej związani swego czasu ze Stacją na Wigrach); nadto — dość ożywioną dyskusję. Dominowały dwa wątki: 1) przypomnienie działalności Stacji na Wigrach, 2) problemy zagrożenia i ochrony jeziora Wigry — na podstawie dość fragmentarycznych, niestety, obecnie prowadzonych badań w tym jeziorze.

Podczas pierwszej sesji prof. B. Czeczuga (Białystok) przedstawił „Historię jeziora Wigry w okresie polodowcowym”. Następnie prof. B. Czeczuga i dr E. Bobiatyńska (Białystok) przypomnieli „Stację Hydrobiologiczną nad Wigrami i jej znaczenie w rozwoju hydrobiologii polskiej”, a red. P. Borowski (Białystok) — „Prof. dr Alfreda Lityńskiego i jego osobowość”. Dalej mgr S. Leszczyński (Mikołajki) omówił „Rys fizjograficzny zespołu jezior wigierskich” oraz mgr inż. J. Iwiński (Białystok) — „Zasoby wodne jeziora Wigry”.

Podczas drugiej sesji dr B. Durska (Mikołajki) omówiła „Stan zdrowotny trzciny jeziora Wigry”, mgr S. Tyczyńska (Mikołajki) — „Zużycie wody w trakcie transpiracji przez helofity jeziora Wigry”, prof. B. Czeczuga (Białystok) — „Zmiany hydrochemiczne jeziora Wigry w ostatnim 50-leciu”, a dr K. Wołek (Białowieża) — „Problemy ornitologiczne jeziora Wigry”.

Wreszcie podczas trzeciej sesji gość ze Szwecji, prof. K. O. Falk (Lund), podzielił się „Kilkoma uwagami o hydronimii okolic wigierskich”. (Był to bardzo interesujący i sympatyczny akcent symposium. Po omówieniu pochodzenia różnych nazw, prof. Falk apelował — prezentując polszczyznę, której po-

* Biuletyn Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego — Nr 54; redagują: E. Pieczyński i J. I. Rybak.

zazdrościć by mu mogło wielu uczestników sympozjum — by ocalić od zapomnienia stare, ugruntowane tradycją nazewnictwo.) Następnie mgr W. Mironiuk i dr E. Bobiatyńska (Białystok) omówili „Zmiany w faunie rzeki Czarnej Hańczy pod wpływem zanieczyszczeń oraz zagrożenie jeziora Wigry”, prof. S. Bernatowicz (Mikołajki) — „Ichtiofaunę jeziora Wigry i rybackie jego zagospodarowanie”, dr Z. Lasiota (Augustów) — „Turystyczno-rekreacyjne walory okolic jeziora Wigry”, wreszcie dr M. S. Kostka (Białystok) — „Miejsce i funkcję gospodarki leśnej w otulinie jeziora Wigry”.

W dyskusji dominowały problemy zagrożenia i ochrony jeziora Wigry. Zgłoszono szereg konkretnych postulatów poprawy obecnego stanu, co znalazło swój wyraz w podjętej na sympozjum rezolucji (jej tekst zamieszczamy poniżej w pełnym brzmieniu). Tutaj warto podkreślić jeden bardzo charakterystyczny i optymistyczny rys: otóż miejscowe władze z troską i zrozumieniem odnoszą się do problemów ochrony przyrody, w tym także ochrony unikalnego jeziora Wigry. Zaakcentował to w swoim powitalnym wystąpieniu wicewojewoda suwalski, mówili o tym inni przedstawiciele władz. Ważne, że nie są to jedynie słowa, że kryją się za nimi konkretne działania. Zaliczyć do nich można decyzję (bliską realizacji) utworzenia Wigierskiego Parku Krajobrazowego, a także decyzję likwidacji (po 1980 r.) ośrodków turystycznych nad jeziorem Wigry. Trzeba sobie jednak zdawać sprawę z tego, że radykalna poprawa sytuacji będzie możliwa dopiero po zaprzestaniu spuszczenia ścieków do rzeki Czarnej Hańczy (zanieczyszczającej jezioro), co jest bardzo trudnym — przede wszystkim pod względem ekonomicznym — problemem, zwłaszcza w świetle planowanej rozbudowy wojewódzkiego miasta Suwałki. Bądźmy jednak optymistami.

W ramach sympozjum odbyła się też bardzo interesująca wycieczka. Obejmowała ona: przejazd autokarem nad jezioro Wigry, przejażdżkę statkiem po jeziorze oraz podwieczorek w byłej siedzibie Stacji na Wigrach, podczas którego zaserwowano nam smakowite wigierskie sieje i sielawy — pod łomżyńskie piwko. Szkoda tylko, że nie najlepsza pogoda nie pozwoliła w pełni docenić niewątpliwych uroków jeziora Wigry.

Organizatorzy zapewnili uczestnikom sympozjum dobre warunki zakwaterowania i wyżywienia w pięknie usytuowanym nad jeziorem Necko k. Augustowa ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowym ZMS w Borkach.

A oto tekst rezolucji podjętej na sympozjum:

„Uczestnicy sympozjum naukowego na temat „Jezioro Wigry — kolebką hydrobiologii polskiej” powodowani głęboką troską o przyszłość tego obiektu, bezcennego dla nauki światowej, a także kultury i gospodarki narodowej, zwracają się do władz wojewódzkich, centralnych oraz instytucji naukowych z następującymi postulatami:

1. Należy przyspieszyć utworzenie Wigierskiego Parku Krajobrazowego i jak najprędzej spowodować przeprowadzenie badań naukowych, umożliwiających wydzielenie obszarów chronionych jako rezerwatów ścisłych. Restytuować przedwojenny rezerwat obejmujący jezioro Białe Wigierskie, tzw. „suchary” wraz z terenami przyległymi. Utrzymać istniejące rezerваты — ostoje bobrów przy ujściu Czarnej Hańczy i w rejonie Zakąty. Należy zapewnić nienaruszalność zadrzewień wybrzeży jeziora Wigry i przylegających wzgórz oraz opracować program gospodarki leśnej zakazujący chemizacji (pestycydy), nawożenia i dążący do zadrzewienia odlesionych części wybrzeży.

2. Ze względu na wyjątkową szkodliwość dla jeziora Wigry zanieczyszczonych wód rzeki Czarna Hańcza należy bezzwłocznie podjąć działania zmierzające do przywrócenia jej naturalnej czystości, a szczególnie:

a) ograniczyć stosowanie w rolnictwie i leśnictwie środków chemicznych w dorzeczu Czarnej Hańczy, od jej źródeł do Maćkowej Rudy;

b) przeanalizować i skierować rozwój miasta Suwałki na północ, z ograniczeniem rozwoju nad samą rzeką Czarna Hańcza i w kierunku Wigier;

c) skierować ścieki komunalne i przemysłowe z rejonu miasta Suwałki poza rzekę Czarna Hańcza, do oczyszczalni wielostopniowej, z ewentualnym wykorzystaniem ścieków do nawadniania i w gospodarce rybnej, przeanalizować odprowadzenie wód już oczyszczonych do rzeki Szczeberki lub do jeziora Krzywe Wigierskie;

d) zakazać lokalizacji w dorzeczu rzeki Czarna Hańcza, powyżej jeziora Wigry, wodochłonnego przemysłu i dużych ferm hodowlanych.

3. Ze względu na ochronę unikalnego krajobrazu jeziora Wigry, ochronę wartości przyrodniczych w strefie przybrzeżnej oraz ochronę wód w jeziorze należy wprowadzić ograniczenia w użytkowaniu turystycznym tego obszaru, a mianowicie:

a) wstrzymać lokalizację dalszych ośrodków turystycznych i wypoczynkowych w strefie jeziora Wigry;

b) powstrzymać rozwój ośrodków istniejących, a ośrodki w rejonie Zatoki Słupiańskiej zlikwidować do 1980 roku;

c) podjąć badania naukowe na zlecenie specjalistycznej instytucji, prowadzące do określenia zakresu, zasięgu i charakteru turystycznego użytkowania obszaru wigierskiego i na tej podstawie opracować model funkcjonowania ruchu turystycznego i plan zagospodarowania przestrzennego otoczenia jeziora Wigry;

d) istniejący ruch turystyki kwalifikowanej otoczyć większą opieką organizacyjną, a ruch indywidualny poddać większej dyscyplinie.

4. Należy wdrożyć i systematycznie prowadzić w ramach specjalistycznej placówki szczegółowe i obiektywne badania wpływu eksploatacji żwiru w rejonie Sobolewa na reżim wodny rzeki Czarna Hańcza i jeziora Wigry.

5. W celu ochrony krajobrazu należy dążyć do zalesienia brzegów jeziora Wigry oraz ściśle przestrzegać zakazu wyrębu w pasie leśnym szerokości 300 m od jeziora.

6. W celu uporządkowania i wzbogacenia wiedzy o Wigrach należy opracować i wydać wszechstronną monografię jeziora Wigry.

7. W wydawnictwach turystycznych, publikacjach naukowych, opracowaniach kartograficznych należy przywrócić i stosować stare poprawne nazwy okolic i toni jeziora Wigry.

8. Ze względu na specyficzny, złożony charakter jeziora Wigry jako obiektu przyrodniczego i z uwagi na skomplikowane funkcje gospodarcze i społeczne tego obszaru, podporządkowane konieczności ochrony środowiska przyrodniczego i współistnienia w szerszym układzie przestrzennym, występuje potrzeba podjęcia pełniejszych, w miarę kompleksowych wieloletnich badań naukowych na tym obszarze. Należy zatem opracować program badań, uwzględniający problematykę środowiska wodnego, leśnego, glebowego, stosunki przestrzenne, gospodarcze i społeczne w rejonie jeziora Wigry. Opracowanie i koordynację realizacji programu należy powierzyć instytucji naukowej. Wyniki prac badawczych powinny stanowić podstawę działalności gospodarczej i społecznej podejmowanej w przyszłości na tym terenie.

9. Dotkliwie odczuwany jest brak specjalistycznej instytucji naukowej na terenie województwa suwalskiego, która prowadziłaby systematyczne badania zasobów wodnych i stanu czystości wód, biologicznej zdolności produkcyjnej, problemów gospodarki rybackiej. Istnieje pilna konieczność szybkiego powołania takiej placówki badawczej, ze stałym personelem, z siedzibą nad jeziorem

Wigry. Do zadań takiej placówki, oprócz własnych badań specjalistycznych, należałoby ponadto ścisła współpraca z instytucjami ochrony środowiska, leśnictwa, turystyki, z placówkami naukowymi i jednostkami produkcyjnymi gospodarki rybackiej. Placówka ta mogłaby również przejąć funkcję koordynatora kompleksowych badań naukowych wymienionych w punkcie 8”.

E. Pieczyński i J. I. Rybak